

Odd Gunnar Skagestad:

Norske interesser og politikk i Antarktis

PLANSJE 1 - FORSIDE

Innledning:

La oss ta en titt på dette flaket her:

PLANSJE 2 - ST. MELD. NR. 15 (2008-2009)

- Grunnlagsdokumentet for norsk utenrikspolitikk: Interesser, ansvar og muligheter – Hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk (13. mars 2009). En blekke på 177 sider – Antarktis overhodet ikke nevnt! (Polarområdene kun ett sted – s.49 ifbm Arktisk Råd).
- Norge eneste land som har territoriale besittelser både i Nord og i Syd – i Arktis og i Antarktis.
- Og vi har faktisk betydelige interesser i Antarktis, men det har vært tynt med offisielle policy-dok som kan fortelle oss hva Norges interesser og engasjement i Antarktis går ut på.
- Kontrasten til vår nordområdepolitikk enorm. Total mangel på symmetri.
- Siden vi annekterte DML i 1939 hadde ingen norsk regjering – frem til i år – funnet det bryet verdt å legge frem noen stortingsmelding om Norges interesser, engasjement eller politikk i Antarktis.

PLANSJE 3 - MELD. ST. 32 (2014-2015)

- Dette er stortingsmeldingen som ble fremlagt 12. juni i år: Norske interesser og politikk i Antarktis – et vakkert illustrert dok på 72 sider. (Skal visstnok behandles av Stortinget utpå nyåret).
- I Meld. St. 32 forsøker regjeringen å avklare spørsmålene om (1) Hva består våre interesser i?; og (2) Hva vil Norge i Antarktis?
- For å forstå dette må vi også se på forhistorien.
- Men først en digresjon: Bouvetøya.
- Enkelte jurister – særlig folkerettsjurister – har en noe sær geografiforståelse (som om geografi er noe som kan bestemmes med lovparagrafer). Så da regjeringen bestemte at det skulle lages en stortingsmelding om Antarktis, fikk juristene drevet igjennom at det måtte lages en særskilt melding om Bouvetøya. Denne øya ligger nemlig nord for 60-graden, og omfattes følgelig ikke av Antarktistraktaten.

- Hvor intelligent dette var, kan man lure på, men slik ser iallfall forsiden ut:

PLANSJE 4 - MELD. ST. 33 (2014-2015)

- Meld. St. 33 – Norske interesser og politikk for Bouvetøya - er på 32 sider, og ble lagt frem samme dag som Antarktismeldingen (12. juni i år).
- For denne forelesningens vedkommende er ikke Bouvetmeldingens innhold av særlig interesse, bortsett fra på ett punkt, som jeg skal komme tilbake til.
- Men la oss først se på forhistorien for Norges tilstedeværelse i Antarktis.

PLANSJE 5 - ROALD AMUNDSEN PÅ SYDPOLEN

- Et ikonisk bilde – Roald Amundsen med Olav Bjaaland, Sverre Hassel, Helmer Hanssen og Oscar Wisting på Sydpolen 14. desember 1911 (originalbildet befinner seg i Australia).

PLANSJE 6 - ROALD AMUNDSEN PÅ SYDPOLEN

- Gjengivelse av norsk frimerke fra 1961, utgitt i anledning av 50-årsjubileet (Litt juks – alle 5 med på bildet).
- Erobringen av Sydpolen en nasjonale identitetsmarkør – et symbol på Norge som ledende polarnasjon.
- Inspirasjonskilde for senere norske oppdagelser og anneksjoner i Antarktis.
- Men grunnlaget for Norges status som Antarktis-makt ligger ikke på det symbolske men på det materielle plan: Våre næringsinteresser.

PLANSJE 7 - BLÅHVALEN

- Et digert beist, klodens største – grunnlaget for norske næringsinteresser i Antarktis. Norsk pionervirksomhet, begynte med C.A. Larsen i Grytviken på Syd-Georgia i 1904.

PLANSJE 8 - GRYTVIKEN

- Bilde tatt av den norske NARE-eksp i 1989-90 – mer enn 20 år etter at stasjonen var nedlagt.

PLANSJE 9 - HVAL PÅ FLENSEPLANET

- Voldsom utvikling av næringen på 1920-tallet, Norge i førersetet. I toppåret 1930-31 var 27 av i alt 41 fangstekspedisjoner norske, norske mannskaper også på andre lands ekspedisjoner.

- Hvalfangstnæringen spilte en enormt stor rolle i norsk nasjonaløkonomi – verdiskaping, sysselsetting, utenrikshandel – men ble senere trappet ned og faset ut i 1967.

PLANSJE 10 - LARS CHRISTENSEN

- Konsul Lars Christensen fra Sandefjord – norsk hvalfangstreder og nasjonsbygger.
- Christensen finansierte og utrustet alle de norske vitenskapelige ekspedisjonene til Antarktis i årene 1926-27 til 1936-37. Disse ekspedisjonene og det kartleggingsarbeidet som de utførte la grunnlaget for de norske anneksjonene av Bouvetøya, Peter I Øy og DML.
- I tillegg til fartøyer benyttet Christensen fly til fotografering og kartlegging av store deler av Sydpol-kontinenter. Her deltok landets fremste flypionerer (Hj. Riiser-Larsen, Finn Lützov-Holm og Viggo Widerøe).

PLANSJE 11 - KAPPLØPET OM NASJONALE KRAV

- Storbritannia 1908, NZ 1923, Frankrike 1924, Australia 1933, Chile og Argentina (1940).
- Britiske Imperiekonferansen 1926 og Norges senere krav: Viktig for Norge å ikke provosere britene.

PLANSJE 12 - NORGES BILAND

- Bouvetøya og Peter I Øy ble annektert i hhv. 1928 og 1931 – dette i form av Kgl. Resolusjoner som stadfestet okkupasjoner gjort av Lars Christensens ekspedisjoner.
- DML ble først annektert i 1939 – dette for å komme Nazi-Tyskland i forkjøpet.
- Norges tre besittelser i Antarktis har fått statsrettslig stilling som "biland" dvs ikke del av Kongeriket. I Bouvetmeldingen blir det nå foreslått at dette endres for Bouvetøyas vedkommende, slik at øya får status som del av Kongeriket Norge. (Så får vi se hva regjeringen vil gjøre med det...).

PLANSJE 13 - ST. MELD. NR. 19 (1939)

- Kgl. Res. 14. januar, meddelt Stortinget 6 dager senere i Stortingsmeldingen "Norsk statsvelde i Antarktis". Som dere ser av utdraget – en kort melding på 8 linjer pluss vedlegg (2 sider, gjengivelse av foredraget til statsråd).

- Kgl. Res. 14. januar 1939: "Den parten av fastlandsstranda (...) med det landet som ligg innafor denne stranda og det havet som ligg innåt (...)"
- Dvs at områdets utstrekning sydover mot polpunktet ikke ble klart definert. Behovet for å markere norsk ikke-anerkjennelse av "sektorprinsippet" som grunnlag for etablering av suverenitet i polarområdene (jfr. forholdet til Canada og USSR i Arktis).
- Formuleringen skapte forvirring om DMLs utstrekning, jfr. de neste 2 plansjene:

PLANSJE 14 - KARTSKISSE

PLANSJE 15 - FRIMERKE (1957, IGY)

I DEN NYE STORTINGSMELDINGEN ble det endelig (får vi håpe?) satt en stopper for denne forvirringen.

Om formuleringen i annekasjonsbeslutningen fra 1939 står det her (s.17) å lese at:

"Formuleringa var likevel ikkje utan vidare meint å skulle innebere nokon stor realitetsskilnad. (...) Norske styresmakter har difor ikkje motsett seg at nokon tolkar det norske kravet slik at det går heilt opp til og inkluderer polpunktet".

- Blant dem som tolker det slik er Aftenposten, som 20. september i år brakte en to helsiders reportasje om Stortingsmeldingen. Her kunne vi bl.a. lese at "Norge tøyser grensen helt til Sydpolen", og at "Over 100 år etter Roald Amundsen erobrer Norge nytt land i Antarktis. I all stillhet".

PLANSJE 16 - ANTARKTISTRAKTATEN

- Undertegnet 1. desember 1959, i kraft 23. juni 1961
- 12 signatarmakter

PLANSJE 17 - ANTARKTISTRAKTATEN - INNHOLD

- Gjelder syd for 60° S.
- Frysing av suverenitetskrav
- Demilitarisering, atomfritt
- Frihet til forskning
- Forskningssamarbeid
- Inspeksjonsordning
- Konsultasjonsordning

PLANSJE 18 - MEDLEMSLAND

- 51 medlemsland – ulik status

PLANSJE 19 - ATCM

- Konsultasjonsordningen
- Norges rolle(r)

PLANSJE 20 - MILJØPROTOKOLLEN

- Gjelder frem til 2048
- Forbud mot mineralutvinning

PLANSJE 21 - CCAMLR

- Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser i Antarktis

PLANSJE 22 - KART OVER CCAMLR

- Gjelder havområder, mye mer omfattende (lenger nord) enn Antarktistraktaten

PLANSJE 23 - CCAMLRs MEDLEMMER

- 24 land (inkl Norge) pluss EU-kommisjonen

PLANSJE 24 - RESULTATER & UTFORDRINGER

- Effektivt forvaltningsregime under stadig utvikling
- Reduksjon av IUU-fiske
- Bærekraftig krillfiske og tannfiske
- Utfordring: Marine verneområder (MPAer)

PLANSJE 25 - HVOR STÅR NORGE?

- Vi møter oss selv i døren, fordi:
- På den ene side: Tre overordnede mål ligger til grunn for Norges medvirkning i internasjonale ressursforvaltningsfora:
 1. Fremme prinsippet om bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser, basert på best tilgjengelig vitenskapelig kunnskap og prinsippet om økosystembasert forvaltning;
 2. Sikre Norge en rettferdig andel ved kvotefordeling av felles regulerte bestander, i første rekke basert på sonetilhørighetsprinsippet; og
 3. Sikre tilfredsstillende kontroll og håndhevelse innen de forvaltningsregimene som Norge deltar i.
- På den annen side: Samtidig vil Norge gjerne fremstå som en miljøvern-nasjon i første rekke. Dette gjør oss lett påvirkelig for argumentasjonen fra de parter – land eller organisasjoner – som helst vil verne eller frede mest mulig av det som kan krype, gå eller

svømme i havet. Når vi forsøker å spille på den banehalvdelen er det lett å komme i skvis.

- CCAMLR er en organisasjon hvor vi merker dette særlig tydelig. Dobbelt agenda – både vern og bærekraftig ressursforvaltning – men oppfatter seg selv i hovedsak som en miljøorganisasjon.
- Mektige internasjonale miljø-NGOer søker å trumfe igjennom vedtak om opprettelse av MPAer som vil hindre fiske i millioner av kvadratkilometer. Øver sterkt press på medlemslandenes regjeringer. For disse er dette en billig og lettvinnt måte å kjøpe seg en "grønn" profil – de har uansett ingen kommersielle interesser å forsvare.
- Dermed havner Norge i CCAMLR i selskap med de ganske få øvrige land som har materielle interesser (fiskeriinteresser) å ivareta.
- CCAMLR er en konsensus-organisasjon, dvs alle parter må være enige for å fatte en beslutning – om MPA eller noe annet. Vi merker oss likevel at USA og EU-landene og deres medspillere (Australia, NZ) oppfatter Norge som en nøkkelaktør som må presses over på vernesiden. Dette er en situasjon som krever en vanskelig balansegang for at Norge skal kunne spille sin tradisjonelle rolle med å prøve å gjøre alle til lags og være såkalt "brobygger" mellom de ulike gruppene.
- Personlig mener jeg at dette er en rolle som Norge ikke er tjent med å spille. Bedre ville det være om vi kunne våge å fremstå som en klar og utvetydig forsvare av våre fiskeriinteresser og av de overordnede prinsipper som vi ellers mener å burde forfekte.

PLANSJE 26 - EN NORSK ANTARKTISK IDENTITET?

- Norge som kravshaver
- Historiske bånd
- Næringsinteresser
- Miljøinteresser
- Forskningsnasjonen
- Dobbelt polarnasjon – dobbelt polarstyrke?

PLANSJE 27 - UD's ROLLE

- Ikke mye å si, jfr. plansjen

PLANSJE 28 - FORSKNINGSNASJONEN NORGE

- Dronning Sonja åpner Troll helårsstasjon og flyplass 12. februar 2005

PLANSJE 29 - KONG HARALD PÅ TROLL

- 10-årsjubileet på Troll 12. februar 2015

PLANSJE 30 - LOKALT DYRELIV & NORSK FORSKNING

- 3 keiserpingviner og 1 Adelle-pingvin hilser det norske forskningsfartøyet "Lance" velkommen til pakkisen

PLANSJE 31 - KRILL

- To norske aktører: Aker BioMarine (Saga Sea og Antarctic Sea) og Olympic Seafood (Juvel)

PLANSJE 32 - KRILLFISKE

- Krillfartøyet Saga Sea i aksjon
- Norske fartøyer står for ca 60 prosent av total fangstmengde

PLANSJE 33 - KRILLFISKE, MSC-SERTIFISERT

- Norsk krillfiske bærekraftig iflg sertifisering fra Marine Stewardship Council
- Likeledes tannfiske (Ervik Havfiske, Seljevær)

PLANSJE 34 - NORSK TURISME

- Hurtigruteskipet M/S Nord-Norge.

PLANSJE 35 - HAVRETTSKONVENSJONEN

- Norsk utenrikspolitisk målsetting: Å styrke internasjonalt samarbeid og internasjonal rettsorden
- Gjelder også Antarktis og verdens havområder
- "Havets Grunnlov": FNs Havrettskonvensjon av 1982.

PLANSJE 36 - NORSK ANTARKTISPOLITIKK

- Skal gi føringer og rammer for:
- Ivaretagelse av norske interesser som kravshaver
- Oppfølging av internasjonale forpliktelser
- Norges rolle i samarbeidet under Antarktistraktat-systemet
- Synergi mellom kunnskap om Antarktis og Arktis
- Bærekraftige norske næringsinteresser

PLANSJE 37 - OVERORDNEDE MÅL

- Gjenkjennelig og kunnskapsbasert politikk
- Forskning og kunnskapsinnhenting
- Et velfungerende og aktuelt Antarktistraktat-system og –samarbeid
- Norge som kravshaver
- Antarktis som verneområde viet fred og vitenskap

- Norge som ansvarlig havnasjon
- Ansvarlig næringsaktør i syd
- Antarktis som del av innenriks- og utenrikspolitikken

PLANSJE 38 - JUTULSESSEN

- Forsidebildet på Stortingsmeldingen: Fjellet Jutulsessen på 2370 moh, i samme område som Troll (1300 moh)

Odd Gunnar Skagestad:

NORSKE INTERESSER OG POLITIKK I ANTARKTIS

KYSTVAKTEN, 18. DESEMBER 2015.

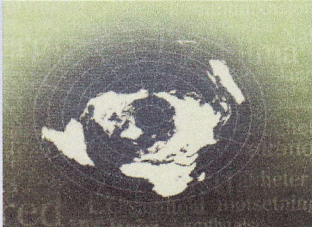
SKAGESTAD MARINE & POLAR CONSULT
WWW.OGSKAGESTAD.NET

DET KONGELIGE
UTENRIKESDEPARTEMENT

St.meld. nr. 15

(2014–2015)

Interesser, ansvar og muligheter
Hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk

DET KONGELIGE
UTENRIKESDEPARTEMENT

Meld. St. 32

(2014–2015)
Melding til Stortinget

Norske interesser og politikk i Antarktis

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Meld. St. 33

(2014–2015)
Melding til Stortinget

Norske interesser og politikk for Bouvetøya

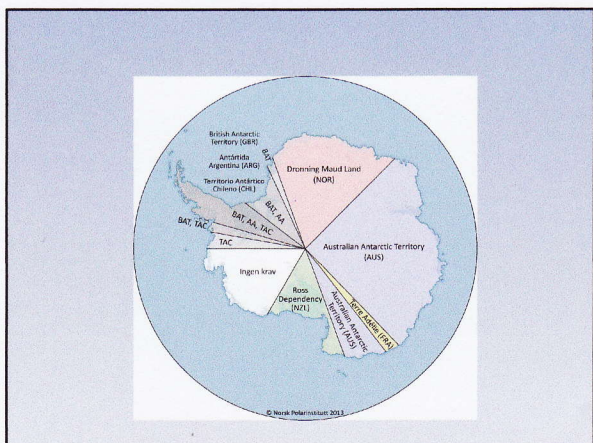
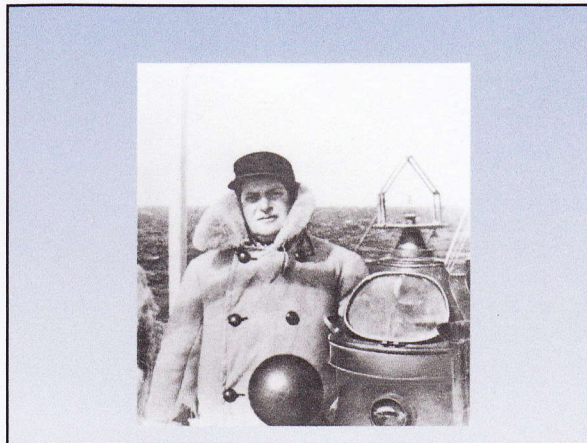
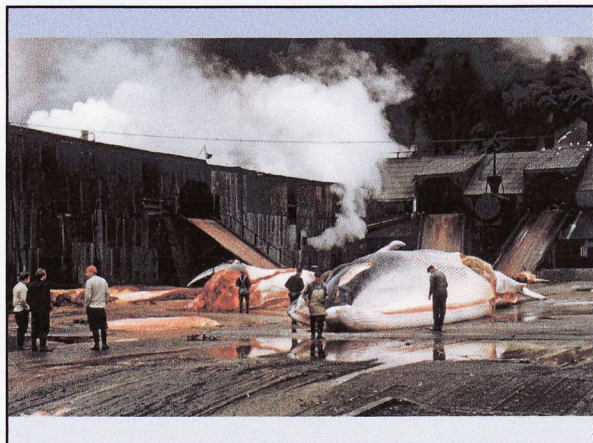
Name: an23814300_justert.tif

NORGE 90

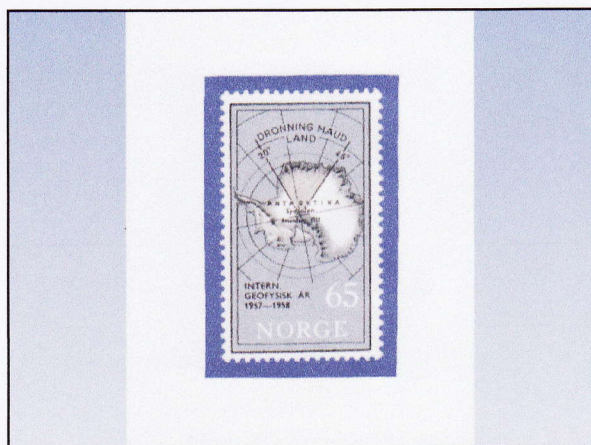
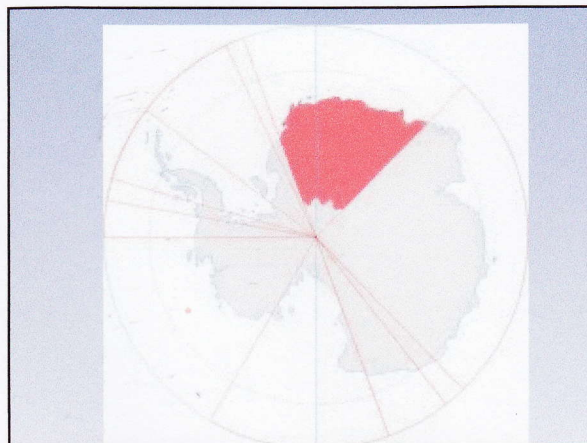
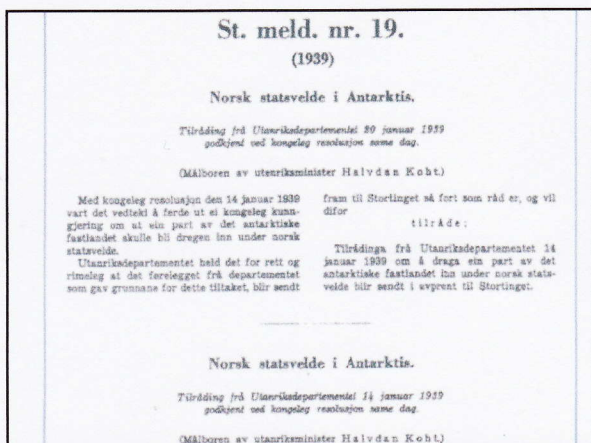
1911

100 ÅRSMINNET AV NORSK SYDPOLREISE

NORSKE BILAND I ANTARKTIS

- Bouvetøya (1928)
- Peter I Øy (1931)
- Dronning Maud Land (1939)

Antarktistraktaten,
undertegnet 1. desember 1959,
i kraft 23. juni 1961.

12 signatarparter:
7 kravshavere (Norge, UK, NZ, Frankrike,
Australia, Chile, Argentina)
5 ikke-kravshavere (USA, USSR, Belgia,
Japan, Syd-Afrika)

ANTARKTISTRAKTATEN

HOVEDINNHOOLD:

- FRYSSING AV SUVERENITETSKRAV
- DEMILITARISERING, ATOMFRITT
- FRIHET TIL VITENSKAPELIG FORSKNING
- FORSKNINGSSAMARBEID SOM UNDER IGY
- INSPEKSJONSORDNING
- KONSULTASJONSORDNING

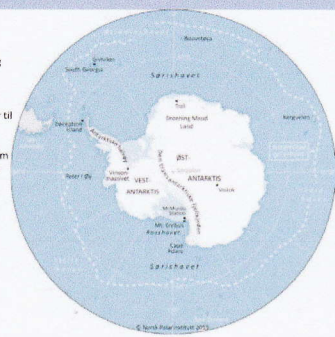
MEDLEMSLAND TIL ANTARKTISTRAKTATEN

Opprinnelige konsultative parter:	Nye konsultative parter:	Ikke-konsultative parter:
Argentina	Brasil	Canada
Australia	Bulgaria	Colombia
Belgia	Ecuador	Cuba
Chile	Finland	Danmark
Frankrike	India	Estland
Japan	Italia	Guatemala
New Zealand	Kina	Hellas
Norge	Nederland	Hviterussland
Russland	Peru	Malaysia
Storbritannia	Polen	Monaco
Sor-Afrika	Spania	Nord-Korea
USA	Sverige	Pakistan
	Sor-Korea	Papua Ny-Guinea
	Tsjekia	Portugal
	Tyskland	Romania
	Ukraina	Slovakia
	Uruguay	Sveits

ATCM – Antarctic Treaty Consultative Meeting

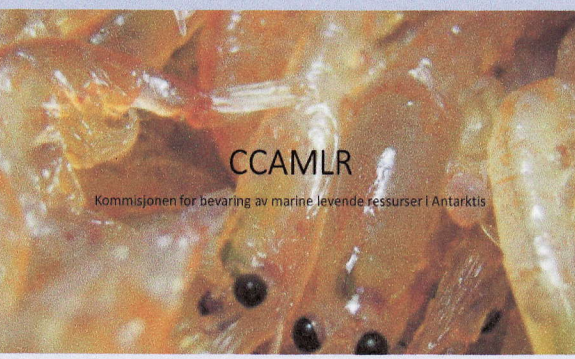
Norge i antarktistraktatsystemet:

- Kravshaver og en av 12 opprinnelige parter til Antarktistraktaten
- Konsensusorientert brobygger
- Egeninteresse i velfungerende traktatsystem
- Viktig rolle i utviklingen av traktatsystemet
- Miljøprotokollen og miljøkomiteen
- Skillelinjer/fellesinteresser:

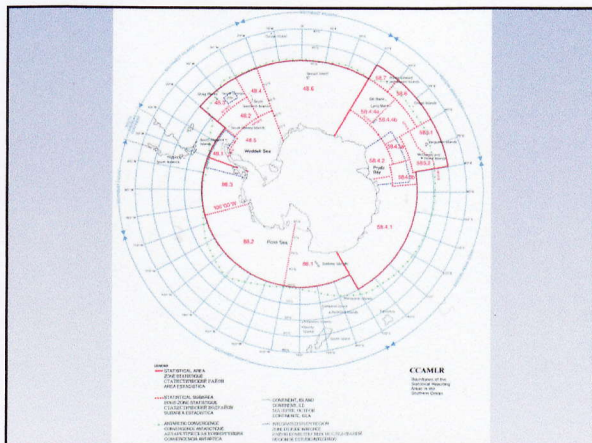
MILJØPROTOKOLLEN

- Miljøprotokollen – en protokoll til Antarktistraktaten
- Norge aktiv i forhandlingene
- Undertegnet 4. oktober 1991, trådte i kraft 14. januar 1998
- Verneområde viet fred og vitenskap
- Forbud mot mineralutvinning
- Særskilt miljøvernkomité (CEP)

CCAMLR

Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser i Antarktis

Hvem er CCAMLR?

Konsensusorganisasjon med 25 parter

- Fiskerinasjoner
- Verne nasjoner
- Havnestater
- Forskningsnasjoner
- Kravshavere
- Stormakter

- Uklare skillelinjer
- Utradisjonelle allianser
- Ting tar tid

Likevei, resultater

- Effektivt forvaltningsregime under stadig utvikling
- Dramatisk reduksjon av ulovlig, uregulert og urapportert fiske
- Bærekraftig krillfiske
- Bærekraftig tannfiske
- Økt kunnskap om livet i Sørishavet og Antarktis

Utfordring:

Marine verneområder

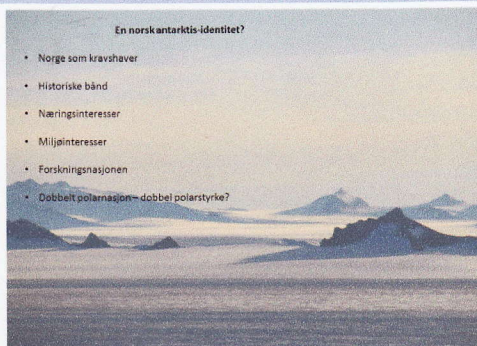
Hvor står Norge?

- Konsensusorientert: brobygger
- Stiller samme krav til forvaltninga især som i nærområdene i nord.
- Helhetlig økosystembasert forvaltningsmodell
- Bidrar til overvåking og kunnskapsinnhenting
- MEN også CCAMLRs største fiskerinasjon
- Aker Biomarine og Olympic Krill
- Enøk havfiske: tarefisk
- Ansoarbeidst norsk næring: produktet er brensekraft

En norsk antarktisk-identitet?

- Norge som kravshaver
- Historiske bånd
- Næringsinteresser
- Miljøinteresser
- Forskningsnasjonen
- Dobbeltt polarnasjon – dobbel polarstyrke?

UDs rolle:

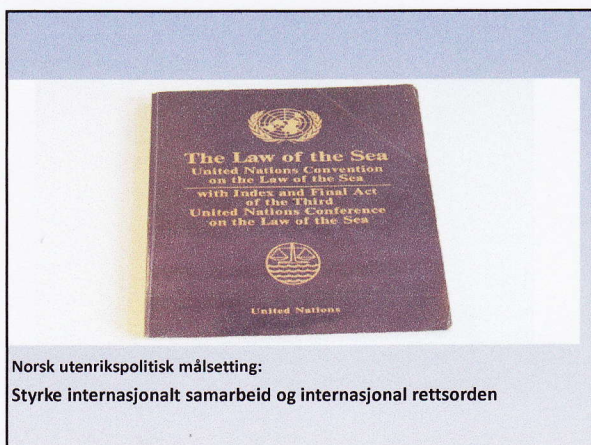
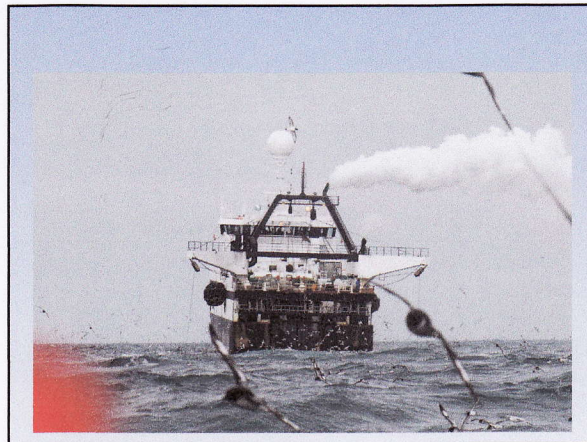
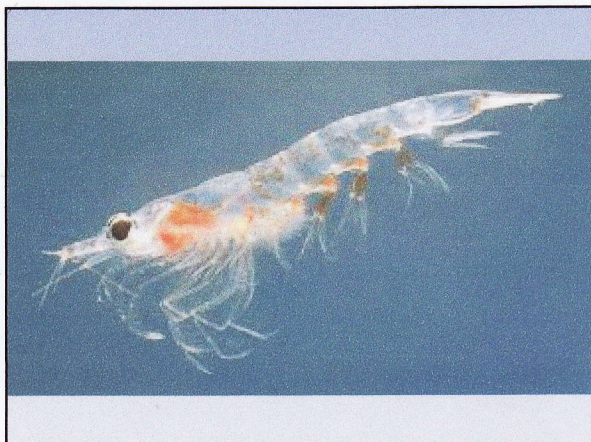
Delegasjonleder til ATCM og CCAMLR

Forener særinteresser i helhetlig Antarktispolitikk

Antarktissamarbeidet i polardiplomatiet

Arktis 2030: UD's tilskuddsordning, omfatter prosjekter i nord og sør

Norsk utenrikspolitisk målsetting:
Styrke internasjonalt samarbeid og internasjonal rettsorden

NORSK ANTARKTISPOLITIKK SKAL GI FØRINGER OG RAMMER FOR:

- Ivaretagelse av norske interesser som kravshaver
- Oppfølging av internasjonale forpliktelser
- Norges rolle i samarbeidet under Antarktistraktat-systemet
- Når relevant: Synergi mellom kunnskap om Antarktis og Arktis
- Bærekraftige norske næringsinteresser

OVERORDNEDE MÅL:

- Gjenkjennelig og kunnskapsbasert politikk
- Forskning og kunnskapsinnhenting
- Et velfungerende og aktuelt Antarktistraktat-system og -samarbeid
- Norge som kravshaver
- Antarktis som verneområde viet fred og vitenskap
- Norge som ansvarlig havnasjon
- Ansvarlig næringsaktør i syd
- Antarktis som en del av innenriks- og utenrikspolitikken

JUTULSESSEN, DRONNING MAUD LAND